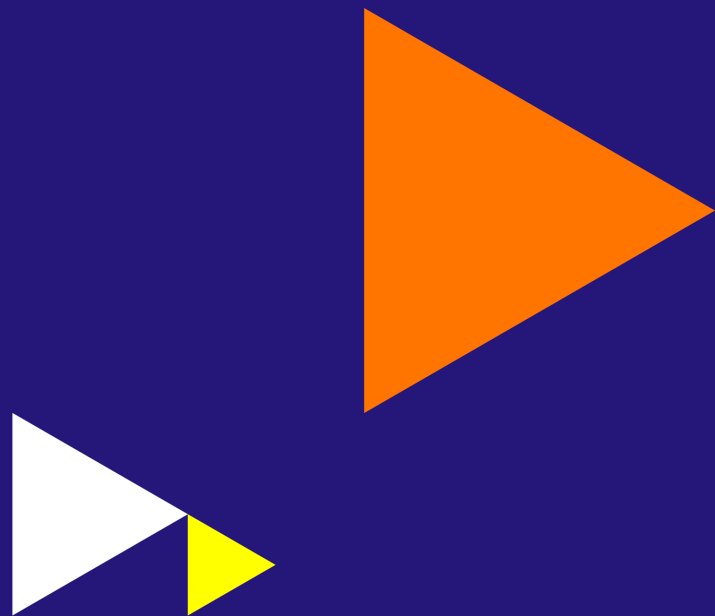

Burgerschap altijd in samenhang

Hessel Nieuwelink, lector Burgerschapsonderwijs,
Hogeschool van Amsterdam

Kerdoelen burgerschap?

- Waarom zijn die nodig? Ontbreken ze nu?
- Zijn ze nu niet volledig?
- Zijn ze achterhaald?

Huidige kerndoelen

- Kerndoel 7: De leerlingen leren informatie en meningen te vergelijken en te beoordelen in verschillende teksten.
- Kerndoel 36: De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en hun rol als burger

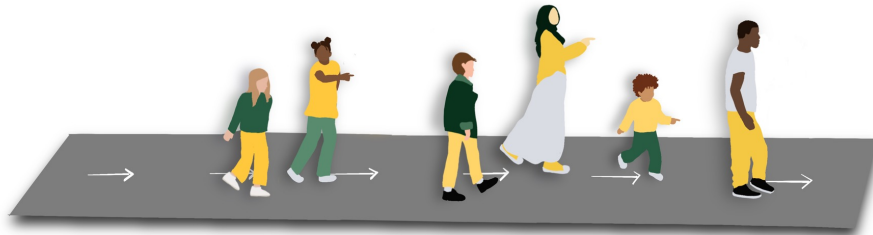
Te gefragmenteerd, inhoudelijk niet volledig, niet expliciet over burgerschap?

Omschrijving burgerschap

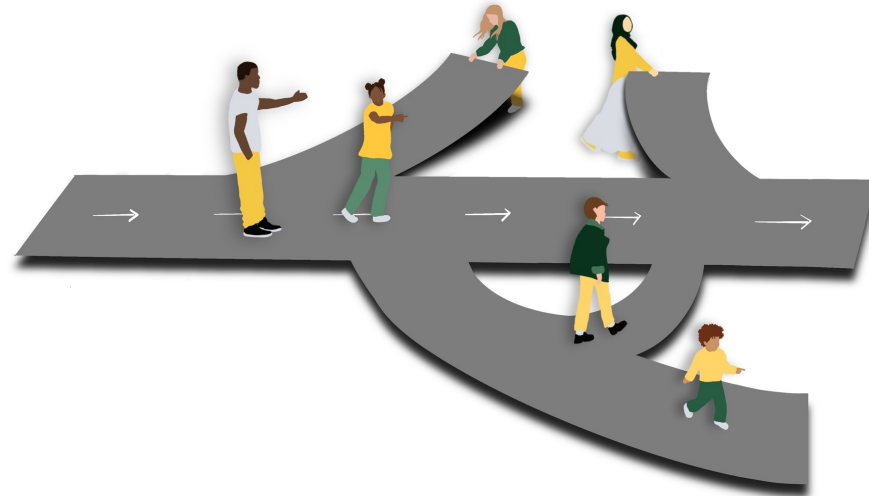
Burgerschap is het ideaal van vrije en gelijke mensen met het vermogen om maatschappelijk en politiek te functioneren en daarmee gezamenlijk de samenleving vorm te (kunnen) geven.

Omschrijving burgerschap: twee rollen

Voegen in de samenleving

Vormen van de samenleving

Veerkrachtige democratische gezindheid

Vier elementen

1. Dilemma's die horen bij democratie en burgerschap
2. Niet een ultiem samenlevingsmodel
3. Acceptatie van andersdenkenden en (geweldloos) conflict
4. Achterliggende gedachten instituties, regels

Burgerschap van kinderen en jongeren

Welwillend, schatten zich vaardig in

- Stevige afstand tussen jongeren wat betreft:
  - kennis
  - gevoel ertoe te doen
- Democratisch gezind?
  - Onderschrijven democratische waarden
  - Collectieve beslissingen
  - 'Niet de jongeren zijn gek'

Geen wolkje aan de lucht?

- Groeien niet op in vacuüm
- Houdingen flexibel
- Problematisch beleid
- Hardere politieke cultuur
  - 'Winner takes all'
  - Alles mag gezegd
  - Fake news

his

Geldlessen » Financiële educatie » Curriculum

Lees voor ▶

Financiële educatie in het curriculum

Op veel scholen in Nederland wordt op enig moment aandacht besteed aan financiële vaardigheden. Bijvoorbeeld tijdens de [Week van het geld](#), als het nieuws daar aanleiding toe geeft, of als het onderwerp aan bod komt in de lesmethode.

In de kerndoelen en eindtermen van het onderwijscurriculum komen financiële vaardigheden echter maar summier of zijdelings voor. Wijzer in geldzaken zet zich in voor meer aandacht voor financiële vaardigheden in het onderwijscurriculum. Zodat alle leerlingen in Nederland tijdens hun schoolcarrière financiële vaardigheden krijgen aangeleerd die hen later kunnen helpen om bewuste financiële keuzes te maken.

Het aanleren van deze vaardigheden is het meest effectief op momenten dat ze ook daadwerkelijk ingezet kunnen worden, dus passend bij de leefwereld van jongeren. Daarom pleit Wijzer in geldzaken voor een doorlopende leerlijn, waarin leerlingen op meerdere momenten aan de slag gaan met financiële vaardigheden.

Nieuw curriculum

Lesmateriaal omgaan met geld

In de zoekmachine vind je lesmateriaal, gastlessen en theatervoorstellingen over omgaan met geld, van diverse aanbieders, voor alle onderwijsniveaus.

➔ [Ga naar lesmateriaal](#)

TOTO CASINO

UNIBET

Inloggen Registreren

Join the Club

€50 AAN FREE BETS
BIJ €10 INZET!

SPEEL NU!

Wat kost gokken? Stop op tijd. 18+ (om gebruik te maken van de welkomstbonus moet je 24 jaar of ouder zijn.)

1 Meld je aan
Het kost slechts een paar minuten.

2 Doe een storting
Snel en eenvoudig via iDeal.

3 Speel mee
Waar en wanneer jij wil.

De hoogste odds

De snelste uitbetalingen

Het grootste Live Casino

De beste fruitautomaten

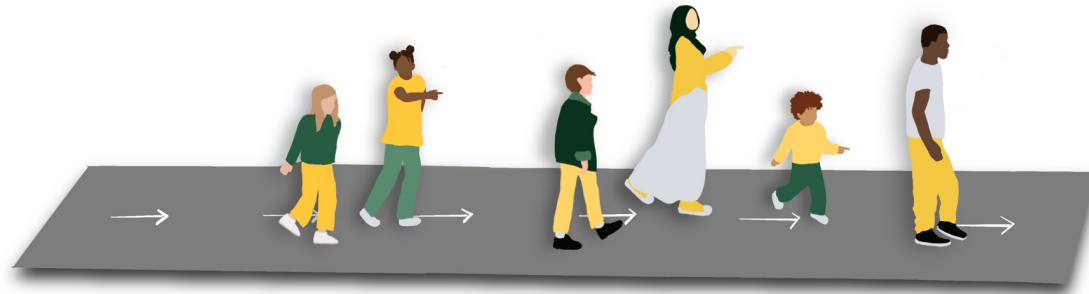
Waarom wil overheid burgerschapsonderwijs?

In wetteksten twee centrale motieven

- Deficiëntiedenken: jongeren voldoen niet aan de verwachtingen
- Eigen verantwoordelijkheid: oplossingen liggen bij jongeren

Vooral de eenzijdige nadruk hierop is problematisch

- moraal kan veranderen
- beperkingen van systemen/instituties
- Alleen 'voegen in de samenleving'

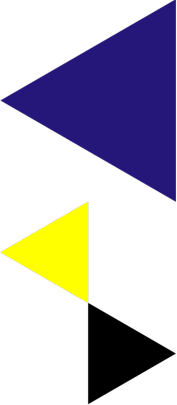

Burgerschap in beleid

Rommelige maar specifieke opvatting in beleid, o.a.

- 'actief burgerschap', 'leren door te doen': kennis
- 'burgerschapsvaardigheden': complexiteit
- 'er zijn nog geen kerndoelen': burgerschap in bestaand vakken

Beleid maakt burgerschap juist onduidelijker

Wat is dan burgerschapsonderwijs?

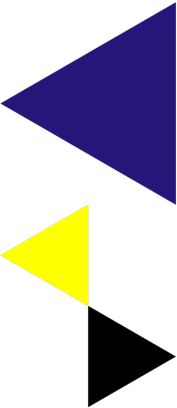
Iets nieuws? Nee

Uiteenlopende en overlappende opvattingen

- Leren via alle vakken
- Leren via bepaalde vakken
- School als mini-samenleving met dagelijkse oefening
- Buitenschools leren: 'de wereld intrekken'

Effectstudies

- Curriculum en didactisering van burgerschap
- Pedagogisch klimaat

Effectief vormgeven burgerschapsonderwijs

Burgerschap als kengebied

- Nadruk op kennis en vaardigheden
- Nadruk leren over bestaande kennis
- Wat meer nadruk vastomschreven kaders

werkvormen

- Instructie
- Dialogisch leren
- Afgbakende opdrachten
- Etc (bijv Teegelbeckers et al., 2023)

Geen tegenstelling maar andere benadering van wat burgerschap(sonderwijs) is / zou moeten zijn

Burgerschap als (gedeelde) ervaring

- Nadruk op oefenen met burgerschapsactiviteiten
- Nadruk op pedagogisch klimaat, school als oefenplaats/minisamenleving
- Nadruk op gedrag en houdingen
- Wat meer open kaders

Werkvormen

- Opdrachten met open eind
- Simulaties
- Ondernemen activiteiten
- Etc.

Kerdoelen voor burgerschap

Voordelen

- Verhelderend wat burgerschap omvat
- Kan richting geven: “deze onderwerpen binnen leergebieden gaan over burgerschap”
- Kan samenhang geven: “onderliggen voor andere leergebieden”
- Kan doelgerichter maken: duidelijke leerlijn

Risico's

- “burgerschap is niet hetzelfde als bestaande vakken”
- Burgerschap kannibaliseert inhoud van andere leergebieden
- Andere leergebieden nog amper begonnen: wat is de relatie met burgerschap?

Bevorderen van veerkrachtige democratische gezindheid

*Een pleidooi voor het versterken van
burgerschapsonderwijs*

